

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Andra kammaren.

Nr 40.

Onsdagen den 11 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 392, av herr *Hildebrand*;
samt

till särskilda utskottet motionerna:

nr 393, av herr *Widlund*; och

nr 394, av herr *Modig*.

§ 2.

Konstitutionsutskottets härfpå föredragna utlåtande nr 9 bordlades åter.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr *Röing*, som yttrade: Herr talman! Fredagen den 2 mars i år erhöj jag andra kammarens tillåtelse att till statsminister *Hammarskjöld* få framställa tvenne frågor, vilka icke av honom blevo besvarade, innan han avgick från statsministerämbetet.

Åberopande den motivering, som jag framförde vid nämnda interpellations framställande, anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsminister *Swartz* få framställa samma två frågor som till statsminister *Hammarskjöld*.

1) Anser herr statsministern de lagbestämmelser för vår rättsskipning tillfredsställande, vilka möjliggjort att i målet mellan avlidne v. häradshövding *Karl Staaff* och professor *G. Mittag-Leffler* något slutligt utslag i sak aldrig blivit fällt?

2) Om dessa bestämmelser icke synas herr statsministern tillfredsställande, kan det då väntas, att regeringen kommer att vidtaga erforderliga åtgärder för att få dem ersatta med sådana, som motsvara det allmänna rättsmedvetandets krav?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

Andra kammarens protokoll 1917. Nr 40.

§ 4.

Avgåvos två nya motioner, nämligen av:

herr *Tengdahl*, nr 395, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 149, med förslag till omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren; och

herr *Widlund*, nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 148, angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 5.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Borgmästaren A. Rune, som lider av kraftnedsättning efter upprepade katarrhala affektioner i luftvägarna, är i behov av ett par veckors ledighet från riksdagsgöromålen för att sköta sin hälsa, vilket härmed på heder och samvete intygas.

Västervik den 7 april 1917.

O. *Michaëlsson*,
lasarettsläkare.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,39 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 12 april.

Kl. 1,30 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Akerman* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelse om förordnande av en statsrådsledamot att utöva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 i riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet;

dels ock Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 174, angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.;

nr 175, angående tilläggspension åt förre stationskarlen vid statens järnvägar C. O. Grann;

nr 176, angående provisoriska regleringsåtgärder inom Dalälvens flodområde;

nr 179, angående vissa, utvecklingen av statens vattenfallsverk berörande frågor;

nr 180, angående vissa ändrade bestämmelser rörande den inrikes postutväxlingen;

nr 189, angående förvärvande för statens räkning av vissa enskilda tillhöriga vattenfall i Motala ström m. m.;

nr 181, med förslag till lagar om ändrad lydelse av § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, om ändrad lydelse av § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt om ändrad lydelse av § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

nr 172, angående anordnande av en central beklädnadsverkstad för marinen m. m.;

nr 173, angående användande av allmänna besparingar å riksstatens femte huvudtitel till inköp av två tomtdelar i Karlskrona m. m.;

nr 177, angående ändring i gällande grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar;

nr 178, angående särskilda avlöningsförmåner för den vid marinens flygväsende tjänstgörande personalen;

nr 169, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;

nr 170, med förslag till ändrad lydelse av §§ 16 och 26 riksdagsordningen samt § 1 4:o och § 2 4:o tryckfrihetsförordningen; och

nr 171, med förslag till lag om fullständigande av straffregistret.

Nämnda skrivelser och propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 2.

*Gemensamma
omröstningar.*

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti bankoutskottets memorial nr 16, statsutskottets memorial nr 37, punkterna 1 och 2, samt nr 38 punkterna 1—6 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen:

(enligt bankoutskottets memorial nr 16).

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet i utlåtandet hemställt eller att riksdagen må medgiva, att förre vaktkonstapeln vid centralfängelset å Långholmen Carl Johan Linddal må från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av fyra hundra kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit utskottets hemställan med den ändring däri, att orden »fyra hundra kronor» utbyts mot »sex hundra kronor» och således medgivit, att förre vaktkonstapeln vid centralfängelset å Långholmen Carl Johan Linddal må från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av sex hundra kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 41 Ja och 171 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 78 Ja och 64 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

röster eller 41 Ja och 171 Nej,
sammanräkningen visade 119 Ja och 235 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 37, punkt 1).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må öka reservationsanslaget till skjutskolan för infanteriet och kavaleriet, nu 63,329 kronor, med 14,371 kronor till 77,700 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat öka reservationsanslaget till skjutskolan för infanteriet och kavaleriet, nu 63,329 kronor, med 4,771 kronor till 68,100 kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 77 Ja och 134 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 85 Ja och 54 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller 77 Ja och 134 Nej,
sammanräkningen visade 162 Ja och 188 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 37, punkt 2).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen ökar reservationsanslaget till arméns fält- och fälttjänstövningar, nu 600,000 kronor, med 175,000 kronor till 775,000 kronor, röstar

Ja;

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att i riksstaten för år 1918 upptaga reservationsanslaget till arméns fält- och fälttjänstövningar med oförändrat belopp, 600,000 kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings och befanns att omröstningen utfallit med 79 Ja och 130 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 85 Ja och 59 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	79 Ja och 130 Nej,
sammanräkningen visade	164 Ja och 189 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 38, punkt 1).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen till arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping anvisar på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren för arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping anvisat på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 1,500 kronor att utgå enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings, och befanns att omröstningen utfallit med 90 Ja och 121 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 96 Ja och 45 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

röster eller 90 Ja och 121 Nej,
sammanräkningen visade 186 Ja och 166 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Femte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 38, punkt 2).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen till anordnande vid konsthögskolan av utsträckt undervisning i dekorativ konst anvisar på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 63 Ja och 147 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 95 Ja och 49 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller 63 Ja och 147 Nej,
sammanräkningen visade 158 Ja och 196 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjätte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 38, punkt 3).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen med utslutande ur utgiftsstaten för universitetet i Uppsala av den under avdelningen A) Avlöningar m. m., a) Professorer m. fl., filosofiska fakulteten, humanistiska sektionen, uppförda professuren i estetik

*Gemensamma
omröstningar.*
(*Fortis.*)

samt litteratur- och konsthistoria, därsammastädes uppför dels en professur i litteraturhistoria med poetik och dels en professur i konsthistoria med konstteori, av vilka den ena skall efter Kungl. Maj:ts bestämmande övertagas av nuvarande professorn i estetik samt litteratur- och konsthistoria, båda de nya professurerna med enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma universitetsprofessorer i allmänhet, och med skyldighet för tjänsternas innehavare att vara underkastade de för dessa förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna,

ävensom för ändamålet höjer det ordinarie anslaget till universitetet i Uppsala, universitetsstaten, med ett belopp av 7,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning till arvode åt en lärare vid universitetet i Uppsala med åliggande att biträda professorn i estetik samt litteratur- och konsthistoria vid uppehållande av undervisnings- och examinationsskyldigheten i hans ämnen enligt de närmare bestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelas, anvisat på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag högst 4,500 kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 87 Ja och 126 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 98 Ja och 41 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	87 Ja och 126 Nej,
sammanräkningen visade	185 Ja och 167 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjunde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 38, punkt 4).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och med bifall till ovanberörda motioner, med utslutande ur utgiftsstaten för universitetet i Lund av den under avdelningen A) Avlöningar m. m., a) Professorer m. fl., filosofiska fakulteten, humanistiska sektionen upp-

förda professuren i estetik samt litteratur- och konsthistoria, där sammastädes uppför dels en professur i litteraturhistoria med poetik och dels en professur i konsthistoria med konstteori, av vilka den ena skall efter Kungl. Maj:ts bestämmande övertagas av nuvarande professorn i estetik samt litteratur- och konsthistoria, båda de nya professorerna med enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma universitetsprofessorer i allmänhet, och med skyldighet för tjänsternas innehavare att vara underkastade de för dessa förmånens åtnjutande fastställda villkoren och bestämmelserna,

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

ävensom för ändamålet höjer det ordinarie anslaget till universitetet i Lund, universitetsstaten, med ett belopp av 7,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutit, att med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å ovanberörda motioner till arvode åt en lärare vid universitetet i Lund med åliggande att biträda professorn i estetik samt litteratur- och konsthistoria vid uppehållande av undervisnings- och examinationsskyldigheten i hans ämnen enligt de närmare bestämmelser som av Kungl. Maj:t meddelas, anvisat på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 4,500 kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och försedglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknings- och befanns att omröstningen utfallit med 60 Ja och 151 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 84 Ja och 56 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	60 Ja och 151 Nej,
sammanräkningen visade	144 Ja och 207 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Åttonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 38, punkt 5).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen dels medgiver, att en statssamskola må upprättas i Sollefteå stad, under villkor att staden ej blott tillhandahåller erforderliga undervisningslokaler och bostad eller hyresersättning åt rektor utan

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

även till statsverket årligen inbetalar ett belopp, motsvarande en fjärdedel av den vid samskolan anställda lärarpersonalens begynnelselöner, dock att under övergångstiden endast skall inbetalas ett belopp, motsvarande 400 kronor för termin för varje vid läroverket inrättad samskoleklass, till dess alla klasserna blivit inrättade, varefter från och med påföljande kalenderår full avgift skall erläggas; mot vilket åtagande staden äger rätt att av lärjungarna i samskolan upptaga terminsavgifter, dock ej till högre belopp eller under strängare villkor för befrielse än som stadgas rörande de avgifter, som av realskolornas lärjungar erläggas till statsverket;

dels föreskriver, att första och andra klasserna vid statssamskolan skola upprättas med ingången av läsåret 1918—1919 samt att vid början av varje läsår skall upprättas ytterligare en klass, i ordning nedifrån räknat, intill dess samskolan blivit färdigbildad;

dels ock för inrättandet vid samskolan från och med den 1 juli 1918 av en rektorstjänst och en första lärarinnebefattning från och med 1918 höjer reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 7,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat icke bifalla förevarande motion.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingåt, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 57 Ja och 150 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankomsten och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 77 Ja och 60 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	57 Ja och 150 Nej,
sammanräkningen visade	134 Ja och 210 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Nionde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 38, punkt 6).

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen icke bifaller de i ovanberörda motioner framställda förslagen om minskning i reservationsanslaget till de allmänna läroverken i och för in-
dragning av skjututbildningsövningarna vid dessa läroverk, i reser-

vationsanslaget till folkskoleseminarierna i och för indragning av skjututbildningsövningarna vid nämnda seminarier samt i det ordinarie anslaget till de tekniska läroverken i och för indragning av skjututbildningsövningarna vid berörda läroverk, röstar

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att i och för indragning av skjututbildningsövningarna vid de allmänna läroverken från och med år 1918 minska reservationsanslaget till dessa läroverk med 53,000 kronor, vid folkskoleseminarierna från och med år 1918 minska reservationsanslaget till folkskoleseminarierna med 8,500 kronor samt vid de tekniska läroverken från och med år 1918 minska det ordinarie anslaget till de tekniska läroverken med 5,000 kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknning, och befanns att omröstningen utfallit med 81 Ja och 124 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 86 Ja och 51 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller	81 Ja och 124 Nej,
sammanräkningen visade	167 Ja och 175 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Herr *Röings* vid kammarens sammanträde nästlidna gårdag framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern Swartz få framställa spörsmål i anledning av utgången av ett injuriemål föredrogs nu; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Föredrogs var för sig och hänvisades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 395, av herr *Tengdahl*, och nr 396, av herr *Widlund*.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om åvägabringande av

utredning angående införande av kyrkofullmäktigeinstitutionen i Stockholm biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 6.

Ang. nya lokaler för statsmedicinska anstalten.

Till behandling upptogs härefter andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av nya lokaler för statsmedicinska anstalten.

I anslutning till vad herr *Ingvarson* föreslagit uti en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 320, hemställde utskottet, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande nybyggnad i Stockholm eller dess omgivning av lämpliga lokaler för statsmedicinska anstaltens samtliga avdelningar, eller, därest detta av någon anledning icke i sin helhet ansåges böra ske, uppförande av tillfredsställande lokaler för anstaltens bakteriologiska avdelning jämte stallar för dess djur.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade

Herr Kaijser: Herr talman, mina herrar! Som herrarna nyss hörde uppläsas här, hemställer utskottet om två olika saker, nämligen antingen att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande nybyggnad i Stockholm eller dess omgivning av lämpliga lokaler för statsmedicinska anstaltens samtliga avdelningar eller också att kammaren ville fatta ett liknande beslut endast rörande den bakteriologiska avdelningen.

Vad den första delen beträffar, så skulle jag för min del icke hava något emot att tillstyrka den, med den motivering som utskottet härför anfört, kan jag däremot icke vara med om. Utskottet motiverar denna sin hemställan på sådant sätt, att den statsmedicinska anstalten skulle förläggas i *en* byggnad. Om man däremot läser sjätte huvudtiteln, så finner man, att medicinalstyrelsen gjort hemställan om att den statsmedicinska anstalten skulle uppdelas på tre olika laboratorier, och medicinalstyrelsen anser det för sin del ganska oväsentligt, om dessas lokaler ligga i samma byggnad eller icke. Att nu riksdagen i förväg skall besluta, att dessa laboratorier skola läggas på ett ställe, finner jag olämpligt, och jag anser, att det vore mera lämpligt, att det utredes av en kommitté, huruvida den statsmedicinska anstaltens olika laboratorier skola läggas i en byggnad eller i flera byggnader, såsom medicinalstyrelsen hemställt.

Men framför allt kan jag icke vara med om den sista delen av utskottets förslag. Det är nämligen så att det råder ganska stora meningsskiljaktigheter om huruvida just den medicinskt-bakteriologiska anstalten skall förläggas i en eller två lokaler. Den medicinskt-

*Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinsku
anstalten.
(Forts.)*

bakteriologiska anstalten består egentligen av två avdelningar, och de av herrarna, som läst sjätte huvudtiteln, veta, att Kungl. Maj:t hemställer om ökade arbetskrafter för denna avdelning nämligen 2 laboratorer, en för den bakteriologiska och en för den serologiska avdelningen. Dessa två avdelningar hava nämligen mycket olika arbete. Den bakteriologiska avdelningen skall undersöka en mängd inkomna prov på de mest smittosamma sjukdomar som finnas: kolera, pest, difteri o. dyl., således syssla med de mest smittosamma bakterier som finnas, under det att den serologiska avdelningen skall tillverka sera mot difteri, stelkramp etc. Då är det synnerligen viktigt, att dessa sera icke bliva infekterade med de olika bakterier, som den bakteriologiska anstalten fått in prov på. Det är således av stor vikt, att dessa två avdelningar hållas väl skilda, och därför har medicinalstyrelsen den upfattningen, att den medicinskt-bakteriologiska avdelningen bör delas i två avdelningar, den bakteriologiska, som mycket väl kan och lämpligen bör förläggas i närheten av medicinalstyrelsen, och den serologiska, som lämpligen bör förläggas utanför staden. Att nu andra kammaren och riksdagen skulle i förväg besluta, att det skall uppföras en lokal för dessa, anser jag synnerligen olämpligt, så mycket mer som medicinalstyrelsen hemställt hos Kungl. Maj:t om tillsättande av en kommitté, som skall utreda denna fråga.

På grund av allt detta skulle jag för min del nästan helst vilja yrka avslag på hela motionen. Men då jag anser, att den statsmedicinska anstalten är i stort behov av bättre lokaler, har jag tänkt mig, att man skulle kunna yrka bifall till den förra delen av vad utskottet hemställt men med en annan motivering.

Jag skulle därför vilja föreslå: att andra kammaren, under uttalande av att det bör uppdragas åt den av kungl. medicinalstyrelsen hos Kungl. Maj:t begärda kommittén att utreda, huruvida statsmedicinska anstaltens olika laboratorier böra förläggas till en eller flera byggnader, måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande nybyggnad i Stockholm eller dess omgivning av lämpliga lokaler för statsmedicinska anstaltens samtliga avdelningar.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman! Jag skall icke gå in så vidlyftigt på det rent vetenskapliga område, som den föregående ärade talaren var inne på. Jag skall i stället söka skärskåda detta utlåtande ur en mera praktisk synpunkt, ur synpunkten av statens byggnadsverksamhet.

Riksdagens år 1910 församlade statsrevisorer hade ansett sig böra framhålla vikten av att större planmässighet infördes i statens byggnadsverksamhet. Bland de yttranden, som infordrades i anledning av denna statsrevisorerernas erinran, är det givetvis av största intresse att taga del av just det yttrande som avgavs av statens centrala organ för dess byggnadsverksamhet, nämligen överintendentensämbetet. I detta yttrande har överintendentensämbetet uppdragit en plan för åstadkommande av ett inventarium, ej mindre över de lokaler

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

som stå till förfogande och deras beskaffenhet, än även över olika stasinstitutioners behov av lokaler m. m.

Ämbetsverket tillstyrkte i detta utlåtande, att statsrevisorernas hemställan måtte vinna beaktande, och riksdagen fann också revisorernas uppslag vara synnerligen beaktansvärt. Med den stora omfattning, som statens byggnadsverksamhet tagit och ännu mer kunde förväntas erhålla i framtiden, syntes det riksdagen vara en trängande nödvändighet såväl att åvägbringa största sparsamhet vid byggnadsföretag som också att åstadkomma en planmässig ledning av statens byggnadspolitik, och riksdagen anhöll därför hos Kungl. Maj:t om utredning angående de åtgärder, som vore erforderliga till vinnande av större planmässighet i statens byggnadsverksamhet. Denna utredning har av Kungl. Maj:t överlämnats åt överintendentensämbetet, men ämbetet lär ännu icke vara fullt färdigt med detta mycket vittomfattande arbete.

Den fråga, som man nu ovillkorligen gör sig vid studiet av föreliggande utlåtande är: kommer ett bifall till utskottets förslag att främja den planmässighet i statens byggnadsverksamhet, som riksdagen begärt och som riksdagen ansett vara högeligen av förhållandena påkallad? Jag kan för min del icke annat än besvara denna fråga med ett bestämt nej. Att bringa sina byggnadsbehov till Kungl. Maj:ts kännedom, därom lär tvivelsutan varje ämbetsverk och statsinstitution draga försorg, utan att riksdagen gör någon särskild anhållan, och i det förevarande fallet är det dessutom så, att de medicinskt vetenskapliga myndigheterna ingalunda äro eniga utan stå och tvista med varandra, såsom vi hörde av den föregående ärade talaren.

Vid sådant förhållande synes det mig, att riksdagen icke bör på något sätt taga ställning till förevarande spörsmål. Riksdagen handlar försiktigast och handlar enligt min mening klokast genom att icke bifalla vare sig motionen, utskottets hemställan eller det yrkande, som framställts av den ärade talaren på Västernorrlandsbänken. Det synes mig, att nödig försiktighet och förtänksamhet motiverar, att andra kammaren nu avslår såväl det ena som det andra förslaget, och jag ber, herr talman, att få framställa detta yrkande.

Häruti instämde herr *Anderson* i Råstock.

Herr *Kant*: Herr talman, mina herrar! Det kan väl synas märkvärdigt, att andra kammarens andra tillfälliga utskott varit berett att tillstyrka den föreliggande motionen om nybyggnad för statsmedicinska anstalten, då det ju är alldeles riktigt, som herr *E. A. Nilsson* i Örebro säger, att varje statsinstitution nog torde draga försorg om, att dess egna nybyggnadsbehov bliva tillfredsställda. När nu emellertid andra tillfälliga utskottet har kommit till det beslutet att tillstyrka motionen, är det givet, att utskottet känt sig fullkomligt övertygat av de skäl, som äro anförda från olika håll för det oavvisliga behovet av en nybyggnad för statsmedicinska anstalten och särskilt för den medicinskt-bakteriologiska avdelningen.

Det kan måhända även ur en annan synpunkt förefalla märkvärdigt, att utskottet så att säga velat föregripa statsmakternas beslut på detta område, när medicinalstyrelsen gjort framställning hos Kungl. Maj:t om uppdelning av den statsmedicinska anstalten, och Kungl. Maj:t framlagt proposition därom till riksdagen under sjätte huvudtiteln. Utskottet har emellertid icke kunnat finna sig övertygat av de skäl, som medicinalstyrelsen andragit i den skrivelse till Kungl. Maj:t, som ligger till grund för oförmälda proposition. För min del kan jag icke finna annat än att det mera är bekvämlighets-skäl, som styrelsen anført, huvudsakligen att de olika laboratorierna sortera under olika byråer inom styrelsen och att det därför skulle vara lämpligt och bekvämligt, att anstalten uppdelades.

Jag kan icke finna annat än att detta medicinalstyrelsens förslag, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition, rent av i princip innebär en omläggning av den statsmedicinska anstaltens verksamhet. Av de handlingar, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts proposition till 1907 års riksdag, finner man, att i utlandet dessa anstalter väsentligen varit av två olika typer. Den ena typen utgöres av sådana anstalter, där den vetenskapliga forskningen är huvudsaken och det praktiska arbetet så att säga bisak eller av mera underordnad betydelse. En anstalt av denna typ anses Pasteurinstitutet i Paris vara. Den andra typen för dessa anstalter är den, där det praktiska arbetet har gjorts till huvudsak, dock naturligtvis alltid med vetenskaplig forskning som underlag. Som exempel på anstalter av dylik typ har anförts Reichsgesundheitsamt i Berlin. När vår statsmedicinska anstalt inrättades, synes det mig, som om man hade gått en medelväg mellan dessa båda typer. Man har visserligen i främsta rummet tänkt sig, att dessa anstalter skulle fylla de praktiska behov av undersökningar, som medicinalstyrelsen har, men det betonades också starkt, att de hade en vetenskaplig uppgift att fylla. Att detta är fallet, kan man också säga nästan framgår av själva namnet på föreståndarna för de olika avdelningarna. De benämnas professorer, och det ligger i själva detta namn, professor, att innehavarna av dessa tjänster skola ha möjlighet att ägna sig åt fri vetenskaplig forskning. Medicinalstyrelsen hade hemställt, att namnet »statsmedicinska anstalten», som föreslogs av den kommitté, som avgav sitt förslag år 1899, skulle utbytas mot »medicinalstyrelsens laboratorier». Därmed hade medicinalstyrelsen då ytterligare betonat, att detta skulle vara mera underordnade laboratorier, stående till medicinalstyrelsens förfogande för fyllande av vissa uppgifter. Men föredragande statsrådet bibehöll förslaget, att namnet skulle vara den statsmedicinska anstalten, och även däri anser jag ligga ett bevis för, att denna anstalt borde ha och få en mera självständig ställning.

Som herrarna finna av handlingarna, föreslogs i propositionen till 1907 års riksdag inrättandet av fyra avdelningar under den statsmedicinska anstalten, och det betonades starkt, att detta skulle vara en anstalt. Det har heller aldrig förrän nu på allra sista tiden ifrågasatts annat än att denna anstalt skulle bilda en enhet, och det har även flerfaldiga gånger framhållits, att inte bara anstalten bör vara

Ang. nya lokaler för statsmedicinska anstalten.
(Forts.)

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

en och bilda en enhet utan också att den bör inrymmas i en och samma byggnad. Skälen härför äro ju flera, och de herrar, som läst handlingarna, torde ha sett, att utskottet nog har haft ganska starka skäl för sin hemställan i detta fall. Jag vill i detta sammanhang erinra om att denna fråga har varit uppe i Svenska läkaresällskapet, som tillsatte en kommitté för dess förberedande behandling. Denna kommitté utgjordes av professorerna Jundell, Virgin och Jacobæus, och de avgävo ett utlåtande, som finnes intaget i Svenska läkaresällskapets förhandlingar den 9 januari 1917. Denna kommitté understryker mycket starkt behovet av att anstalterna hållas förenade och förläggas till en plats. De skäl, den anfört för att anstalten skall vara samlad till ett ställe, äro bland annat följande: »Vid rättsmedicinska och födoämnesundersökningar komma sålunda till användning även metoder, vilka utarbetats och mest begagnas på det serologiska arbetsområdet. Vid hygieniska undersökningar hava bakteriologiska och kemiska metoder fått mycket vidsträckt användning. På det farmaceutiska området höra de senare också till de vanligast använda. Det bakteriologisk-serologiska arbetet kräver numera mången gång behärskande av kemiska metoder, med vilka bakteriologen på förhand vanligen icke är fullt förtrogen. Fördelen av att vid deras tillämpning för speciella syften hava en kemist för konsultering är ju utan vidare uppenbar.»

Sedan säga de vidare: »Vissa dyrbarare, ej för dagligt bruk nödiga apparater, skulle säkerligen kunna användas av flera avdelningar gemensamt. Maskiner för vissa slag av drift, t. ex. kylanordningar, skulle sålunda kunna göras gemensamma», m. m. sådant. Det synes mig, som om redan här starka skäl vore förebragta för att anstaltens olika avdelningar skulle sammanföras i en enda byggnad. men om det av statsekonomiska skäl skulle anses mindre lämpligt att under nuvarande tider uppföra en dyrbar nybyggnad för anstaltens alla avdelningar, är det enligt min mening dock oundgängligen nödvändigt att uppföra en byggnad för den medicinskt-bakteriologiska avdelningen. När man har den uppfattningen — och den uppfattningen har hos utskottet stadgats särskilt vid besök i de nuvarande lokaler, som äro upplåtna åt den medicinskt-bakteriologiska avdelningen — är det inte så underligt, om man, trots vad herr E. A. Nilson i Örebro anfört, känner sig manad att tillstyrka en motion om uppförande av en nybyggnad för åtminstone denna avdelning av den statsmedicinska anstalten.

Herr E. A. Nilson i Örebro sade emellertid även, att man borde vara försiktig härmed, då de sakkunniga icke stadgat sin mening i denna fråga. Men jag vill då betona, att den sakkunniga myndigheten, som i detta fall är medicinalstyrelsen, alltjämt har varit av den bestämda uppfattningen, att en nybyggnad för denna avdelning särskilt är behövlig, och om också medicinalstyrelsen nu på sista åren. något frångått denna sin mening, så framskyvmar dock i det utlåtande, som medicinalstyrelsen på utskottets begäran nu har avgivit, på flera ställen, att medicinalstyrelsen fortfarande har den uppfattningen, att det förr eller senare är nödvändigt att uppföra

en nybyggnad åtminstone för den bakteriologiska avdelningen. Redan 1911 i april ingick medicinalstyrelsen med en framställning till Kungl. Maj:t om uppförande av en nybyggnad för den statsmedicinska anstalten, då för alla dess avdelningar, och detta efter samråd med avdelningarnas föreståndare. Då voro sålunda medicinalstyrelsen och föreståndarna för de olika avdelningarna inom statsmedicinska anstalten fullkomligt eniga om att en nybyggnad behövdes. I mars 1912 återkom medicinalstyrelsen och hemställde, att Kungl. Maj:t ville lämna i uppdrag åt styrelsen och överintendentensämbetet att uppgöra ritningar och kostnadsberäkning till nya lokaler, och 1913 uppdrog Kungl. Maj:t åt överintendentensämbetet att i samråd med medicinalstyrelsen föreslå lämplig plats för en nybyggnad åt denna anstalt samt uppgöra ritningar och förslag till sådan anstalt. Och så sent som i april 1915 inkom överintendentensämbetet, således det ämbete som herr E. A. Nilson talade om såsom det, som har att bevaka planmässigheten i uppförandet av nybyggnader för statens räkning, till Kungl. Maj:t med förslag å plats till nybyggnad för den statsmedicinska anstalten. Denna plats ansågs emellertid för dyr, och Kungl. Maj:t anmodade överintendentensämbetet att söka reda på annan lämplig plats. Det har också överintendentensämbetet gjort och har föreslagit, att anstalten skall uppföras mellan Veterinärinstitutet och Albano. Således se vi, att myndigheterna ha varit mycket eniga om behovet av uppförandet av en nybyggnad för denna anstalt, och detta så sent som 1915. I mars 1915 ingick medicinalstyrelsen emellertid till Kungl. Maj:t med en framställning om beredande av nya lokaler för styrelsen och, i samband därmed jämväl för statsmedicinska anstaltens olika avdelningar. Då hade tydligen medicinalstyrelsen fått den uppfattningen, att det var nödvändigt för medicinalstyrelsen att avge förslag på hela den för inköp avsedda fastigheten i kvarteret Grönlandet norra användande för olika statsändamål, och var nog detta till stor del skälet, varför den statsmedicinska anstalten kom med bland dem, som skulle få lokaler i detta hus. Men medicinalstyrelsen säger dock även i denna skrivelse, där den hemställer om beredande av lokaler i fastigheten Grönlandet norra, att vad beträffar anstaltens medicinsk-bakteriologiska avdelning »är också som sakkunniga framhållet, riktigt, att vägrande skäl finnas för en framtida utbrytning av denna avdelning ur den lokala gemenskapen med anstalten i övrigt och dess sammanförande med till avdelningen hörande stallar». Sedan tillägger emellertid medicinalstyrelsen, att detta skulle kräva en omfattande nybyggnad, och denna kunde medicinalstyrelsen av statsekonomiska skäl då icke tillstyrka, men av vetenskapliga, rent medicinska skäl, framhöll medicinalstyrelsen ännu då bestämt som sin mening, att denna anstalt behövde en nybyggnad, och det skall styrelsen också säkert återkomma till. Även i det utlåtande, som är bifogat utskottets utlåtande här, säger medicinalstyrelsen redan i början, att det är nog det bästa att få en nybyggnad för bakteriologiska avdelningen, men av ekonomiska skäl vill styrelsen inte nu ifrågasätta det. Och vidare säger den på ett annat ställe: »Skulle det i en framtid visa sig önskligt att förflytta

*Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)*

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.

(Forts.)

det medicinskt-bakteriologiska laboratoriet eller del därav till annan plats», o. s. v. Styrelsen utgår således allt fortfarande från att detta är ett behov för anstalten, ett behov som förr eller senare måste fyllas.

Det skäl som enligt min mening framförallt är avgörande för att den medicinskt-bakteriologiska avdelningen behöver en nybyggnad, är det, att denna avdelning eller rättare sagt detta laboratorium *måste* ligga i omedelbar närhet till dess stallar. För att fullgöra sin uppgift behöver ju anstalten tillgång till djur, inte bara små utan även stora, och dessa stora djur måste vara inrymda i särskilda stallar. Men alla djur, som där användas, såväl de, som behandlas i avsikt att vinna terapeutiska eller diagnostiska medel, som de, vilka användas till försök, måste särskilt noga vårdas och ofta tillses, enligt vad föreståndaren för denna avdelning betonat, och det gör, att besök i stallarna måste avläggas litet emellanåt, understundom flera gånger om dagen. Det ligger i öppen dag, att det är synnerligen svårt, för att icke säga nästan omöjligt, för en föreståndare för denna anstalt att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sin uppgift, om han skall fara mellan sitt laboratorium och stallarna flera gånger om dagen. Utomlands ligger också överallt dessa bakteriologiska laboratorier i omedelbar närhet till stallarna.

Nu kan man ju säga, att det vore beklagligt, om, när staten inköpt en fastighet så nyligen som förra året, och där avsett att inrymma vissa statsinstitutioner, man skulle behöva en nybyggnad för en av dem. Den frågan ligger nämligen då nära till hands, om inte de för den medicinskt-bakteriologiska avdelningen avsedda lokalerna i Grönlandet norra skulle bli överflödiga. Men så är långt ifrån fallet, utan dessa lokaler äro synnerligen nödvändiga för andra behov. Visserligen säger medicinalstyrelsen i sitt utlåtande, att utvecklingsmöjligheter finnas. Men den säger också, att laboratorierna äro stadda i stark utveckling och nog komma att behöva utvidgade lokaler. För min del förmenar jag, att utvecklingsmöjligheter icke finnas där i huset. För det första vill jag erinra om att medicinalstyrelsen flera gånger har hemställt om inrättande av en hygieniskt-teknisk avdelning inom den statsmedicinska anstalten, vilken avdelning föreslogs redan i den kungl. propositionen 1907, och vartill medicinalstyrelsen har kommit tillbaka 1914. Och inrättas icke denna avdelning förr, torde det i allt fall bliva absolut nödvändigt, när riksdagen en gång kommer därhän att antaga en modern livsmedelslagstiftning. För denna avdelning skulle då emellertid icke finnas rum i fastigheten Grönlandet norra. Vidare förklarar tandläkareinstitutets lärarråd redan nu, att de lokaler, som avses för tandläkareinstitutet, äro alldeles otillräckliga för utexaminering från institutet av ett så stort antal tandläkare som erfordras. Redan från början behöver alltså detta institut betydligt ökade lokaler. Om den medicinskt-bakteriologiska avdelningen skulle inrymmas i detta hus, Grönlandet norra, så är det alldeles givet, att detta blir blott ett provisorium, som snart kommer att få lov att försvinna och ersättas med en nybyggnad för anstalten. Men är det då icke bäst att på en gång besluta sig för

denna nybyggnad eller rättare sagt att göra framställning om utredning rörande uppförande av en sådan.

Ang. nya lokaler för statsmedicinska anstalten.
(Forts.)

I detta sammanhang vill jag erinra att det är högst betydande belopp, som staten redan nu utger i hyra för dessa anstalter. Endast för den medicinskt-bakteriologiska avdelningen uppgår hyresbeloppet till 11,495 kronor, för den rättskemiska avdelningen till 2,800 kronor och för farmaceutiska laboratoriet till 1,000 kronor, således sammanlagt över 15,000 kronor. I denna summa ingår också hyresbeloppet för den medicinskt-bakteriologiska avdelningens stallar, men jag vill omnämna, att för reparation och ombyggnad av de stallar, som stå till anstaltens förfogande, har, enligt vad det sagts mig, utbetalats över 13,000 kronor. Det hade nog varit vida lämpligare, om staten redan, när det blev fråga om att hyra sådana stallar, beslutit en nybyggnad. Nu har staten fått kasta bort mycket pengar för detta ändamål, därför att den icke själv sört för sina lokaler, och staten kommer enligt mitt förmenande, om den icke nu tillfredsställande ordnar lokalfrågan för dessa anstalter, även i fortsättningen att kasta bort mycket stora summor i onödan.

Som jag nyss sade, så blir det, om anstalten inhyses i dessa lokaler i huset Grönlandet norra, endast ett provisorium. Enligt min och utskottets uppfattning är det då bäst och billigast att på en gång, så gott först som sist, sörja för anstaltens behov av tidsenliga lokaler vilket endast kan ske genom nybyggnad. När utskottet hyst denna uppfattning, så är det naturligt, att utskottet yrkat bifall till motionärens framställning, och tillåter jag mig, herr talman, att hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman: Till en början skall jag endast tillåta mig att i förbigående konstatera, att liksom det för den nykomna riksdagsledamoten tar litet tid, innan han lär sig hitta i riksdagshuset och alla dess irrgångar, så tar det en avsevärd tid, innan han lär sig hitta i alla de irrgångar, på vilka framställningar kunna komma till riksdagen och komma dit genom än det ena utskottet än det andra. Här föreligger det märkliga förhållandet, att i statsverkspropositionen i sjätte huvudtiteln gjorts en framställning rörande vissa organisatoriska förändringar inom statsmedicinska anstalten. Den avdelning av statsutskottet, som fått denna huvudtitel hänvisad till sig för förberedande behandling, är för närvarande sysselsatt med att pröva och fatta sina förberedande beslut rörande den nämnda framställningen. Under tiden kommer från en enskild motionär en framställning, som rör just denna statsmedicinska anstalt, delvis berör dess organisation och sätter i utsikt en stor nybyggnad för denna anstalt. Men man har icke velat begära anslag för denna nybyggnad — till följe därav har motionen icke behövt hänvisas till statsutskottet — utan man har inskränkt sig till att begära en skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om en sådan byggnad, väl vetande, hur det brukar tolkas, när riksdagen skriver på det sättet. Skillnaden mellan det en gång fattade beslutet om skrivelse och det i framtiden hägrande beslutet om fastställande av ett

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

sådant byggnadsföretag är icke, det känna vi alla till, så utomordentligt stor, när riksdagen en gång givit sitt ord beträffande skri-velsen. Detta i förbigående och också såsom förklaring till att jag tillåtit mig taga till orda i denna fråga, då jag nämligen haft anledning att inom statsutskottet sysselsätta mig tämligen ingående med densamma.

Jag skall emellertid nu här söka fatta mig så kort som möjligt rörande själva frågan. Det är märkvärdigt att se, huruledes man på olika håll kan komma till aldeles motsatta resultat, när man under-söker en fråga. Den reflexionen gjorde jag nyss, då jag hörde utskottets högt ärade ordförande tala om betydelsen av sammanhåll-ning av statsmedicinska anstaltens olika avdelningar, under det att vi, jag tror jag kan säga alla, inom statsutskottsavdelningen, blivit tämligen övertygade, att åtminstone icke någon *nödvändighet* av en sådan sammanhållning föreligger. Den nuvarande statsmedicinska anstalten består av tre avdelningar, den medicuskt-bakteriologiska, den rättskemiska och den farmaceutiska. Inom parentes vill jag säga, att det förefaller som om utskottet på sid. 2 i sitt betänkande har gjort sig skyldigt till ett misstag beträffande denna anstalt, då utskottet där säger, att »anstalten består sålunda för närvarande av tre avdelningar förutom den ovan omnämnda veterinär-bakterio-logiska avdelningen vid veterinärinstitutet». Det förefaller som om utskottet trots, att även denna veterinär-bakteriologiska avdelning vid veterinärinstitutet hörde till statsmedicinska anstalten. Men så är ingalunda förhållandet. Denna senare avdelning sorterar under jordbruksdepartementet, under det att statsmedicinska anstalten sorterar under civildepartementet. Således för närvarande är det endast tre avdelningar, som det här rör sig om. Den statsmedicinska anstal-tens olika avdelningar ha icke heller hittills haft ett sådant organiskt samband sinsemellan, som den siste ärade talaren tycktes vilja an-tyda. Sålunda finnes icke någon gemensam chef för den statsmedi-cinska anstalten. Var och en av dessa tre avdelningar har sin sär-skilda chef, och sedermera sortera dessa avdelningar under medi-cinalstyrelsen. Det har således blivit en yttring av ordets makt över tanken, när man anser, att, därför att man benämnt dessa tre själv-ständiga avdelningar med ett gemensamt namn, statsmedicinska an-stalten, dessa avdelningar verkligen ha så mycket beröring med var-andra, vilket emellertid ingalunda är fallet.

Den siste ärade talaren sade, att man skulle se till, att man inom denna anstalt och dess olika avdelningar beredde utrymme för fri vetenskaplig forskning. Fri vetenskaplig forskning är nat-urligtvis alltid mycket bra, och man bör ingalunda förhindra den heller inom statsmedicinska anstalten. Men vi skola bara ha klart för oss, att den fria vetenskapliga forskningen icke är ändamålet med denna anstalt. Var och en av denna anstaltes underavdelningar har sina bestämda rent praktiska ändamål att fylla. För att kunna fylla dessa måste de tillgodogöra sig den vetenskapliga forskningens rön. Och det är, såsom jag nyss sade, aldeles givet visst icke något hinder för att ledarna eller tjänstemännen i dessa avdelningar fort-

farande ägna sig åt vetenskaplig forskning. Men detta är icke huvudändamålet. För det ändamålet ha vi universitetet och karolinska institutet. Nu är förhållandet det, att den medicinskt-bakteriologiska avdelningen sönderfaller, kan man säga, i två underavdelningar, den bakteriologiska avdelningen och den serologiska avdelningen. Nu har man inom utskottet gått baklänges, om jag så får säga, från ett stall, som har samband med den serologiska avdelningen. Man har funnit önskvärdheten av att detta stall skulle ligga så nära den serologiska avdelningen som möjligt, och som den serologiska avdelningen tillhör den medicinskt-bakteriologiska avdelningen, så följer därav, att man borde lägga den medicinskt-bakteriologiska avdelningen så nära detta stall som möjligt. Och som den medicinskt-bakteriologiska avdelningen är en underavdelning under statsmedicinska anstalten, så följer därav, att man bör lägga hela anstalten så nära detta stall som möjligt. Detta är ungefär det resonemang, man fört inom utskottet. Och då man kommit till det resultatet, att det icke gärna är möjligt att förlägga stallet inom Stockholm, så blir följden den, att man finner sig nödsakad, såsom utskottet på något ställe i sitt betänkande säger, att flytta hela statsmedicinska anstalten efter stallet ut till någon del av »Stockholms omgivningar». Förhållandet mellan dessa olika avdelningar inom statsmedicinska anstalten är emellertid, såsom jag redan tillåtit mig framhålla, sådant, att något särskilt intimt samarbete mellan de olika avdelningarna icke existerar och icke *behöver* existera. Däremot står var och en av dessa underavdelningar i ett intimt samarbete med medicinalstyrelsen och medicinalstyrelsen har för sin del, såsom framgår vid behandlingen av den av mig i början av mitt anförande omförmälda propositionen, funnit, att det skulle medföra mycket stora svårigheter, om man, samtidigt som man förflyttade bakteriologiska avdelningen till närheten av stallarna, även, såsom följden skulle bli om alltsammans inrymdes i en stor nybyggnad, flyttade dit den rättskemiska och den farmaceutiska avdelningen. Den rättskemiska avdelningen har ju att pröva en massa rättsfall, och därvid behöver rättskemisten ofta samråda med vederbörande föredragande i medicinalstyrelsen och även under ärendets vidare behandling genom medicinalstyrelsen begära en hel del nya upplysningar. Det skulle endast välla ökat besvär, om denna avdelning förlades på långt avstånd från medicinalstyrelsen. I stort sett är förhållandet detsamma med farmaceutiska avdelningen, som behandlar en massa frågor rörande apoteksväsendet, överträdelse av apoteksvarustadgan, undersökningar av droger, läkemedel, handelsvaror o. s. v. Medicinalstyrelsen anser själv, att det skulle medföra försämring av samarbetet mellan de båda sistnämnda avdelningarna inom statsmedicinska anstalten och styrelsen, om man flyttade dessa ännu längre bort från medicinalstyrelsen än de redan befinna sig. Medicinalstyrelsen anser sig redan nu ha haft olägenhet av att dessa avdelningar icke äro förlagda i samma hus som medicinalstyrelsen. Medicinalstyrelsen har därför i framställning till Kungl. Maj:t ifrågasatt, att man skulle kunna inrymma dessa avdelningar jämte medicinalstyrelsen i den byggnad, som tidigare

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

har innehafva av vetenskapsakademien, och denna fråga är nu under omprövning. Medicinalstyrelsen har nämligen hemställt, att Kungl. Maj:t skulle genom sakkunniga låta verkställa närmare utredning av frågan. Nu vill man här, på sätt utskottet tänkt sig, liksom föregripa denna utredning då det är möjligt att på detta jämförelsevis enkla sätt lösa denna fråga — genom att redan nu begära en utredning om en helt ny stor byggnad för statsmedicinska anstalten. Jag tror, att det är ett tämligen ovanligt tillvägagångssätt inom riksdagen, och jag tror icke, att andra kammaren, om den får riktigt klart för sig, att dessa frågor nog kunna lösas på ett för vederbörande myndighet minst lika tillfredsställande och samtidigt på ett för staten billigare sätt, skall vara särskilt hågad att redan nu ge sig ut på äventyret av denna skrivelse.

I olikhet med den ärade siste talaren har jag den uppfattningen, att det åtminstone ännu icke är konstaterat, att någon nybyggnad i detta fall är nödvändig, och att tidpunkten, då man behöver ifrågasätta en utredning i detta avseende, icke heller ännu är kommen, enär enligt myndigheternas uppfattning de lokaler, som tills vidare kunna beredas för statsmedicinska anstalten i vetenskapsakademiens f. d. byggnad, för en avsevärd tid framåt kunna anses tillräckliga. Medicinalstyrelsen har ock på något ställe i sitt utlåtande angivit, huru stor golvyta som på detta sätt skulle kunna vinnas. Jag skall emellertid icke längre upptaga kammarens tid med att närmare ingå på denna sak.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka avslag å såväl utskottets framställning som motionen.

Herr Ingvarson: Herr talman, mina herrar! Jag skall mycket gärna instämma med herr E. A. Nilson i Örebro däri, att sparsamhet är en dygd. Men det finnes en form för sparsamhet, som man brukar beteckna med det gamla ordspråket, att »snålheten bedrar visheten». Så är ju också ibland fallet, och jag undrar, om icke den sparsamhet, som herr E. A. Nilson här vill rekommendera, just är av denna natur.

Den ärade talaren framhöll vidare önskvärdheten av planmässighet i fråga om statens byggnadsarbeten, och därutinnan är jag fullständigt ense med honom. Men jag har icke kunnat inse, att ett bifall till förevarande förslag skulle behöva på något sätt förrycka denna planmässighet, därest den utredning, som här föreslås, verkställes i sammanhang med utredningen rörande övriga statens byggnadsfrågor, så att man därigenom uppnår den erforderliga planmässigheten. Jag inser sålunda icke, att detta senare skäl härvidlag har något berättigande.

När jag säger, att man ibland kan vara sparsam på ett olämpligt sätt, åsyftar jag, att det tillstånd, som för närvarande är rådande beträffande statsmedicinska anstalten och dess medicinskt-bakteriologiska avdelning, är sådant, att det kan komma att bli en fara för folkhälsan här i vårt land. När jag nu framlagt detta mitt förslag, har det skett uteslutande av intresse för folkhälsans främjande, och

jag kan icke hjälpa, att jag kände mig något litet förvånad, när statsutskottets ärade vice ordförande nära nog med en smula indignation i rösten yttrade sig om, att en enskild kammarledamot hade vågat väcka motion i ett ärende, ehuru Kungl. Maj:t samtidigt i statsverkspropositionen hade kommit med ett förslag som rörde organisationen av den anstalt, motionen gällde. Jag vet nu icke, om så var händelsen, men i vad fall som helst känner jag mig fullständigt oförhindrad att föra fram en uppfattning, som jag visst icke är ensam om, utan som jag vet delas av många och vilken jag tror framför allt delas av ett synnerligen stort antal medlemmar av vårt lands läkarkår, något som ju även framgår av Svenska läkarsällskapets förhandlingar vid dess sammanträden bland annat under senaste december månad. Jag skulle önska, att herrarna hade tillfälle att studera dessa förhandlingar, och om det icke toge så lång tid i anspråk, skulle jag verkligen här vilja föredraga en del ur desamma; det skulle säkerligen plocka sönder åtskilliga av de invändningar, som här i dag blivit gjorda.

Om herrarna hade haft tillfälle att i likhet med mig och utskottets ärade ledamöter studera den nuvarande medicinskt-bakteriologiska avdelningen, så skulle herrarna måhända också bli övertygade om, att en ändring till det bättre behöver äga rum på detta område. Denna avdelnings lokaler äro så beskaffade, att jag för min personliga del har kommit till den uppfattningen, att avdelningens personal icke med bästa vilja kan fullt ut fylla de anspråk, vi såsom nation borde ha rättighet att ställa på en så pass viktig avdelning. Och när man då ytterligare tar hänsyn till de svårigheter, som äro förknippade därmed, att personalen måste ha de försöksdjur, som äro nödvändiga, till största delen förlagda på ett synnerligen långt avstånd och sålunda nödgas att spilla bort en avsevärd tid varje dag för att utföra arbetet i stallarna, och därtill kommer, att en hel del arbeten, som äro av den natur, att de rätteligen borde utföras av den vetenskapligt bildade personalen, just på grund av bristande tid icke kan av denna ombesörjas, utan måste överlämnas åt icke vetenskapligt bildad stallpersonal, då förstär en var, att det kan uppkomma misshälligheter och olägenheter med det nuvarande systemet. Men när det rör en anstalt av så oerhörd betydelse för folkhälsan, som fallet är med den nu förevarande anstalten, då kunna sådana olägenheter bliva av ödesdiger natur, och de böra enligt mitt förmenande förebyggas, vilket även kan ske, därest riksdagen vill vidtaga åtgärder i sådant avseende.

Kasta vi en blick på de åtgärder, som man i utlandet vidtagit på hithörande område, finna vi, att man där gått tillväga på helt annat sätt än här hos oss. Där har man verkligen skapat anstalter, som kunna fylla sin uppgift helt och fullt, och det är min övertygelse — och jag tror, att en var, som närmare studerar frågan, skall komma till samma uppfattning — att de epidemiska sjukdomarna nu under kriget skulle ha tagit en helt annan omfattning, än de nu fått, därest man icke varit så väl rustad på dessa områden och kunnat möta dem. Jag kan för min del icke hjälpa, att jag rent av känner det litet bekymmersamt, när i dessa dagar en ganska svårartad epidemi

Ang. nya
lokaler för
statsmedicinska
anstalten.
(Forts.)

härjar i vårt land och det visar sig, att vår statsmedicinska anstalt icke är i stånd att i tillräcklig utsträckning frambringa de ämnen, som äro erforderliga att möta en dylik epidemi, utan att vi i detta fall äro beroende av utlandet. Detta är icke glädjande, och det kan hända, att vi komma i den situationen, att vi skulle önska, att vi varit bättre rustade på detta område. Det är dit jag syftar med detta mitt förslag. När jag framlagt detsamma, har jag varit medveten om, att jag skulle törna emot en hel rad formella betänkligheter av den natur, som här redan blivit anförda. Men för mig ha dessa formella betänkligheter icke varit avgörande, ty jag anser, att själva sakfrågan, intresset för och omvårdnaden om vårt folks hälsa, är så betydelsefull, att den bör gå före allt annat i detta fall.

Jag ber att få erinra herrarna därom, att när programmet för denna statsmedicinska anstalt ursprungligen uppgjordes, var det icke meningen, att man skulle plottra bort saken på sätt, som hittills skett och som, förefaller det mig, man nu ämnar försöka genomföra i ännu större utsträckning. Det är väl nog ändå en sanning med modifikation, när statsutskottets ärade vice ordförande här säger, att självständig forskning icke från början har varit ändamålet med den statsmedicinska anstalten, ja, han modererade sedermera detta uttryck till, att det icke var *huvudändamålet*. Den kommitté av sakkunniga, som ursprungligen utarbetade förslaget till denna anstalt, säger dock, att »de arbeten, som skulle tillkomma den nya anstalten, skulle enligt kommitténs mening huvudsakligen hava ett praktiskt mål, men å andra sidan skulle anstaltens laboranter hava tillfälle att även utöva självständig vetenskaplig verksamhet». Den tankegång, som ligger i detta förslag, vann också beaktande, och i de instruktioner, som blivit utfärdade för anstaltens avdelningar, ingår detta såsom en integrerande del. Det är nog sålunda fullkomligt riktigt, att det icke är huvudändamålet, men man har ändock icke förbisett denna sida av anstaltens verksamhet.

För övrigt vill jag beträffande det program, som uppgjordes för anstalten vid dess tillkomst, tillåta mig att ytterligare anförä ett litet citat ur detta förslag. Det heter i kommitténs betänkande bland annat: »Att även vid en sådan institution utrustningen i alla händelser ej bör vara så knapphändigt tillmätt, att självständig vetenskaplig verksamhet och möjlighet till tävlan med andra för likartade ändamål avsedda anstalter uteslutas, därför tala flera skäl. Å ena sidan vore en sådan anordning opraktisk, emedan kostnaderna för anstaltens uppsättning föga skulle komma att ökas, om man bland laboratoriets uppgifter även upptog självständig vetenskaplig forskning», och sedan utvecklas ytterligare, att det skulle medföra en rad av praktiska fördelar utan nämnvärd kostnadsökning, om sådan forskning kunde bedrivas. När man här i vårt land läser om de för hela mänskligheten ytterst betydelsefulla rön, som ha gjorts på utländska laboratorier, då frågar man sig ibland med en viss förvåning, om vi svenskar icke äro i stånd att utöva någon självständig verksamhet på detta område. Det är sant, att vi ha en rad av framstående och dugande vetenskapsmän, som syssla med hithörande

frågor, men det är å andra sidan uppenbart, att en dylik anstalt, som hade dessa uppgifter till sin specialitet, också vore synnerligen väl kvalificerad att bedriva forskning i denna riktning.

Huru det för anstalten uppgjorda programmet sedermera omsattes i verkligheten, kan också förtjäna några ord. Man införde utlåtanden över förslaget ifrån medicinska fakulteterna i Lund och i Uppsala, och dessa tillstyrkte synnerligen livligt det förslag, som jag här i huvudsak refererat, och dåvarande civilministern Juhlin yttrade till statsrådsprotokollet några ord, som jag här ber att få citera, då de måhända äro ägnade att klargöra, varför anstalten kom att kallas statsmedicinska anstalten, beträffande vilket herr Ekman här ville göra troligt, att det endast var ett namn utan praktisk betydelse. Dåvarande statsrådet Juhlin yttrade till statsrådsprotokollet rörande denna fråga bland annat: »Den av medicinalstyrelsen föreslagna benämningen, medicinalstyrelsens laboratorier, synes mig emellertid mindre lämpligt vald, ty skall anstalten förverkliga de mål, som föresättas densamma, bör ett vidsträckt rum lämnas öppet för självständig vetenskaplig forskning, och i denna del av anstaltens verksamhet lärer den icke böra subordinera under medicinalstyrelsen annat än till namnet. Jag anser anstalten kunna helt kort benämnas *statsmedicinska anstalten*.» Detta blev också riksdagens beslut. Vid behandlingen av ärendet här i riksdagen yttrade en på området så förfaren man som professor Lindgren, vilken då var ledamot av första kammaren, bland annat följande ord, som jag här tillåter mig att återge: »Vidare vill jag framhålla, att denna anstalt icke bör vara tjänarinna åt medicinalstyrelsen, utan att den måste hava en viss självständighet. Jag skulle helst sett, om detta låtit sig göra på något sätt, att anstalten blivit ställd mer fristående, än vad som föreslagits. Det måste nämligen vara en anstalt, som själv tager initiativ i de riktningar, som den omfattar.»

Sådan var då tankegången, och från dessa utgångspunkter kom anstalten till. Men det kan icke bestridas, att dess utveckling sedermera icke har gått efter de linjer, som man från början tänkte sig. Och nu är det fullkomligt riktigt, såsom statsutskottets ärade vice ordförande här anmärkte, att i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag finnes ett förslag till omorganisation av anstalten, gående ut på inrättandet av flera självständiga laboratorier. Jag vill för min rent personliga del nu begagna tillfället att här säga, att om detta förslag skulle bifallas, innebure detta ett ytterligare steg i den riktning, mot vilken professor Lindgren varnade, då han icke ville vara med om att låta statsmedicinska anstalten bli enbart en tjänarinna åt medicinalstyrelsen. Jag fruktar för min del, att en sådan utveckling skall bli till skada för såväl den självständiga forskningen som för folkhälsan, och därför kan jag icke vara med därom.

Nu vill man, såsom här redan angivits, stoppa in den medicinskt-bakteriologiska avdelningen i gamla vetenskapsakademien, där man jämväl skulle inrymma hela medicinalstyrelsen samt tandläkarinstitutet. Man är medveten om, att de nuvarande lokalerna äro otillräck-

Ang. nytt
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

liga, och man anser därför nödvändigt att tillbygga gamla vetenskapsakademien för att bereda utrymme åt den medicinskt-bakteriologiska anstalten. Det har sagts mig, och jag tror, att det är riktigt, och det synes för övrigt framgå av de officiella yttrandena, att man dock icke föreställer sig, att detta skall kunna bli något annat än ett provisorium. Sålunda skulle man kasta ut ganska avsevärda belopp på denna tillbyggnad för att där stoppa in den medicinskt-bakteriologiska avdelningen i lokaler, som alltjämt vore mindre tillfredsställande för ändamålet och alltjämt dömde den att ha sina stallar belägna på ett synnerligen stort avstånd, så att de olägenheter, som för närvarande äro förknippade med arbetet inom avdelningen, även i fortsättningen skulle komma att vara tillfinnandes. Det är mot en sådan utveckling, som jag för min del bestämt vänder mig, och jag tror, att det vore mycket klokt, om riksdagen sade ifrån, att den icke vill vara med om en åtgärd i dylik riktning, som dels skulle vara ett provisorium och ett dyrbart sådant och dels för ingen del tillgodose de behov, som för närvarande förefinnas i detta avseende.

Härtill kommer, såsom också framhållits speciellt av läkarkåren, en omständighet, som jag icke kan underlåta att här fästa uppmärksamheten på. Det förhåller sig nämligen så, att då medicinalstyrelsen tidigare var ett kollegialt ämbetsverk, kunde man tänka sig, att statsmedicinska anstaltens intressen kunde bli ganska väl tillgodosedda inom medicinalstyrelsen, men med den omläggning av medicinalstyrelsen, som sedermera ägt rum, med en självständigt beslutande chef, tror jag i likhet med många läkare, att denne man, han må vara huru duglig, intresserad och mångsidigt bildad som helst, knappast ändå kan vara i stånd att fullt tillgodose den mångfald av olika intressen och synpunkter, som det här är fråga om. Jag tror därför, att det vore olyckligt att förlägga denna anstalt på det sätt, som nu föreslagits, och att låta densamma i den utsträckning, man här tänkt sig, subordinera under medicinalstyrelsen.

Det bästa härvidlag synes, trots alla de invändningar, som här rests, dock vara, om man kunde åstadkomma gemensamma lokaler för hela den statsmedicinska anstaltens olika avdelningar. Det är alldeles riktigt, att det icke finnes någon gemensam chef för denna anstalt, och det är likaledes alldeles riktigt, att den arbetar på tre olika avdelningar. Men när herr Ekman synes tro, att utskottet begått ett misstag, då det i sitt utlåtande talar om en fjärde avdelning av anstalten, nämligen den veterinärbakteriologiska avdelningen, tror jag knappast, att så är förhållandet. Men därom torde jag icke behöva yttra mig, ty det gör nog utskottet självt. Vi skola dock erinra oss, att då förslaget till den statsmedicinska anstalten från början kom upp, ingick däri även en veterinärbakteriologisk avdelning. Att denna senare utbröts och förlades till veterinärhögskolan, är en annan sak; i det sammanhang, vari utskottet omnämner denna avdelning, är dess uttryck fullkomligt riktigt.

Jag tror emellertid, som sagt, att det vore lämpligt med gemensamma lokaler eller åtminstone med lokaler belägna på lämpligt sätt

intill varandra för statsmedicinska anstaltens samtliga avdelningar, och detta icke minst av ekonomiska skäl. Man skulle därigenom, såsom det också framhallits i läkarsällskapet, kunna vinna avsevärt i fråga om anskaffandet av apparater och en mängd materiel, som är erforderlig och som då kunde begagnas på samtliga avdelningar, medan man däremot nu nödgas att skaffa dubbla eller i många fall tredubbla uppsättningar av dylika apparater, när avdelningarna äro förlagda på skilda håll.

Vad jag här syftar till, är intet annat än ett genomförande av det ursprungliga programmet för statsmedicinska anstalten. Jag kan icke vara med om, att de linjer, som drogos upp vid dess tillkomst, bliva förryckta och att anstalten plottas bort, så att den icke kan fylla den uppgift, som man från början tänkte sig. Det är en dylik utveckling, som jag befarar redan tagit sin början och kommer att ytterligare fortsättas, men denna utveckling anser jag vara riskabel, och jag håller före, att vi nu böra gripa in mot densamma.

Såsom här redan anförts, har Svenska läkarsällskapet mycket ingående behandlat denna fråga och bland annat tillsatt en kommitté för utredning av densamma. Denna kommitté har även, såsom utskottets ordförande nyss omnämnde, avgivit ett längre utlåtande i saken. Jag skall nu icke här alls närmare ingå på detsamma, men jag tillåter mig dock att citera några få satser därur. Den av Svenska läkarsällskapet tillsatta kommittén säger bland annat: »Ytterst viktigt för erhållande av ett gott arbetsresultat är, att åt avdelningarna anskaffas tillräckligt rymliga och ändamålsenliga lokaler. Ingendera av dem har för närvarande tidsenliga sådana. Sämst lottad i det avseendet synes anstaltens bakteriologiska avdelning vara. Allt ifrån början av sin verksamhet har den befunnit sig i den ofördelaktiga situationen, att dess stallar legat på annat ställe än laboratorierna, och avståndet dem emellan har alltid varit ganska avsevärt», och kommittén utvecklar sedan dessa synpunkter ytterligare och stryker under behovet av en ändring i berörda avseende. Kommittén refererar därefter yttranden från olika håll, och då här gång efter annan har talats om medicinalstyrelsens uppfattning i denna sak, så kan det ju vara lämpligt att erinra därom, att i fråga om förslaget att förlägga bakteriologiska avdelningen till gamla vetenskapsakademien i tillbyggda lokaler därstädes ha dock inom medicinalstyrelsen avgivits reservationer av två utav styrelsens ledamöter, nämligen medicinalråden Bissmark och Kjerrulf, som i detta ärende haft en mot styrelsens övriga ledamöter motsatt uppfattning och ansett att självständiga lokaler borde för avdelningen uppföras i samband med stallarna. Liknande yttranden ha avgivits av professor Forssman i Lund samt direktör Madsen i Köpenhamn, såsom bekant chef för den stora serumanstalten därstädes.

Denna kommitté inom läkarsällskapet har kommit fram till ett förslag, som jag icke utan vidare kan vara beredd att göra till mitt men som jag anser vara av den karaktär, att det lämpligen bör meddelas här i kammaren. Kommittén föreslår följande:

»I. Alla sådana institutioner, vilkas uppgift är att tjäna admi-

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.

(Forts.)

nistrativa, medicinskt-hygieniska statsintressen, såväl de nu befintliga som de, vilka framdeles komma att inrättas, böra såvitt möjligt sammanföras till en enhetlig anstalt, den statsmedicinska anstalten.

II. Som följd härav bör statens veterinärbakteriologiska anstalt, så fort lämpligt tillfälle därtill gives, förenas med statsmedicinska anstalten.

III. För statsmedicinska anstaltens avdelningar behövliga stallar och andra dylika för arbetets behöriga gång nödiga lokaler böra förläggas i laboratoriernas omedelbara närhet.

IV. Ledningen av den statsmedicinska anstalten bör anförtros åt en särskild styrelse.

V. Medicinalstyrelsen bör genom av Kungl. Maj:tt utfärdad instruktion för den statsmedicinska anstalten beredas dels säkerhet att få de undersökningar, utredningar och fabrikationer m. m., varav den är i behov, verkställda, dels tillfälle att kontrollera tillverkningen av sera och andra vid anstalten framställda preparat.»

Jag är övertygad om, att därest riksdagen bifaller utskottets föreliggande förslag, så visar den därmed, att den är beredd att utföra en gärning i kulturens och folkhälsans tjänst, en gärning, som alldeles säkert ett betydande antal av Sveriges läkare skulle känna sig ytterligt glada över och betrakta såsom en värdefull hjälp i kampen mot folksjukdomar. Jag kan under sådana förhållanden icke tillmäta de invändningar, som här gjorts, någon avgörande betydelse, då jag hyser den bestämda uppfattningen, att intresset för förbättrandet av vårt folks hälsa och för självständig forskning på detta område bör nödvändiggöra en åtgärd av den natur, varom här är fråga, och jag kan därför, herr talman, icke annat än på det livligaste tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Ingvarson förenade sig herr *O. Nilsson* i Örebro.

Herr *Vahlquist*: Herr talman, mina herrar! Jag vill till att börja med ge allt mitt erkännande åt motionären för det intresse, han visat icke blott för den byggnadsfråga, som här avhandlas, utan även för den stora hälsovårdsfråga, som det här gäller. Om jag emellertid icke kan följa motionären till det sluttyrkan, vartill han kommer, liksom jag icke heller kan följa utskottet, är detta icke något bevis på, att jag skulle sakna intresse för den sak, som här avhandlas, lika litet som jag tror, att någon av de kamrater, som här i denna kammare under debatten framställt avslagsyrkande, därmed avsett att de icke skulle vara intresserade för frågans utveckling och främjande på bästa sätt. Jag tror verkligen, att detta senare är deras mening. Men frågan gäller här, huru man lämpligast skall kunna nå det mål, som man sålunda strävar efter.

Jag kan icke hjälpa, att jag, trots all den sympati med vilken jag först mottog den föreliggande motionen, måst ställa mig tveksam, sedan jag närmare satt mig in i förhållandena och tagit del av de yttranden, som här föreligga, huruvida det verkligen kunde vara lämpligt att följa motionären och utskottet i deras förslag. Jag

har sålunda kommit till den uppfattningen, att jag anser, att kammaren icke bör bifalla motionen.

Om vi se på det yttrande, som av medicinalstyrelsen avgivits i denna fråga och vilket finnes bifogat utskottets utlåtande och är daterat den 9 januari i år, finner man av detsamma, hurusom frågan rörande den statsmedicinska anstalten ligger under utredning på så sätt att medicinalstyrelsen gått in till Kungl. Maj:t med begäran att frågan i hela dess vidd måtte utredas, således även beträffande lokallfrågan för statsmedicinska anstaltens vidkommande. Jag vill då fråga, om det kan vara lämpligt att kammaren redan nu fattar ståndpunkt i avseende å en detalj i den utredning, som medicinalstyrelsen sålunda begärt. En utredning i frågan anser jag för övrigt vara synnerligen behöflig, ty om vi vidare studera betänkan- det, finna vi, att bland de vetenskapliga auktoriteter, som yttrat sig i ärendet, äro meningarna synnerligen delade, och jag vågar även påstå, att inom läkarkretsar frågan icke ligger så klar och tydlig, att man är beredd att säga, vilket som skulle vara det bästa, att ha en gemensam byggnad för anstalten i sin helhet, eller byggnader för de skilda avdelningarna. Jag anser, att frågan icke är så utredd, att kammaren nu kan fatta beslut i densamma.

Medicinalstyrelsens yttrande återfinnes, som sagt, i slutet av utskottets betänkande, och jag ber särskilt att få hänvisa till stycket mitt på sid. 9. Jag skall nu icke uppläsa vad som där säges, men vi kunna där finna, vilka många olika uppslag som måste utredas och som man år 1907 knappast hade tänkt sig, men vilka på grund av vetenskapens hastiga utveckling visat sig nödvändiga att nu utreda och som säkerligen måste komma att inverka även på byggnadsfrågan. När man erfar alla dessa outredda spörsmål, då måste man, tror jag, komma till det slutet, jag kommit, nämligen att yrka avslag å det hela. Jag tror icke, att denna kammare genom ett sådant beslut handlar orätt mot motionären, ty jag vet bestämt, att den utredning, som skall sättas i gång rörande denna fråga, även kommer att omfatta byggnadsfrågan.

Att nu vidare gå in på några ytterligare detaljer anser jag vara onödigt.

Jag vill ännu en gång framhålla, att vi nog alla önska frågans framgång, och detta kommer att ske genom den utredning, som av kungl. medicinalstyrelsen är begärd och som Kungl. Maj:t givetvis kommer att medgiva.

Därför tror jag, att kammaren icke behöver debattera frågan längre. Jag vill ännu en gång giva allt erkännande åt motionären och utskottets förslag, men på grund av anförda skäl måste jag yrka avslag å detsamma. Av formella grunder kan det icke vara lämpligt, att man fattar beslut i en detalj, innan frågan i hela dess vidd blivit utredd. Organisationsfrågan måste utredas först, innan vi kunna säga, hur vi skola bygga.

Jag instämmer för övrigt till fullo med herr Nilson i Örebro i hans yttrande i denna sak och skulle således härmed kunna sluta. Emellertid vill jag säga ett enda ord i en sak, som berördes av ut-

*Ang. nya
lokaler för
statsmed-
icinska
anstalten.
(Forts.)*

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

skottets ärade ordförande, nämligen rörande nödvändigheten att hava stallar och laboratorium för serumbehandling i omedelbar närhet av varandra. Utan att för egen del uttala någon bestämd mening härutinnan anser jag mig böra låta kammaren veta, hur den sereolog, som under 17 års tid, innan statsmedicinska anstalten kom till stånd, omhänderhaft serumberedning, haft det. Han har under dessa år haft sitt laboratorium i Stockholm, men stallarna 3¹/₂ mil från Stockholm utan att, som han själv säger, i sitt arbete erfarit minsta olägenhet av stallarnas belägenhet, och har han under tiden berett 250,000 flaskor antidifteriserum, således avsevärda mängder. Enligt hans mening behöver serologen icke göra så ofta besök i stallarna som många i kammaren kanske tro. Jag har ansett mig böra låta kammaren få del av detta hans uttalande och slutar med att yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Hellberg i Ljungskile: Herr talman! Det var en läkare, som började debatten i denna fråga och en läkare var den siste talaren före mig. Båda talade de emot utskottets betänkande och detta vore ju ägnat att verka avgörande på frågans utgång. I synnerhet gent emot herr Vahlquist, som alltid talar så mjukt och övertygande, är det svårt att göra opposition i ett fall som detta. Dock vill jag gent emot vad denne ärade talare nämnde om att medicinalstyrelsen gått in till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning av frågan i hela dess vidd säga det, att det behöver väl icke utgöra någon anledning att besluta mot vad utskottet begär, ty vad utskottet begär rör ju blott en del av denna fråga, och om det blir avgjort att en utredning kommer till stånd, som besvarar frågan om byggnaderna, kan det icke skada den övriga utredning, som skall komma i fråga.

Vad beträffar det som herr Kaijser, som var den förste talaren i frågan, nämnde, så vill jag säga några ord därom. Han sade, att om man beslutade i enlighet med utskottets förslag, så skulle det vara synonymt med att riksdagen på förhand beslutade lägga hela anstalten på ett ställe. Herr Ekman i Mo gård talade också något i den riktningen, som att en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t skulle vara nästan detsamma som ett beslut i frågan. Vad beträffar herr Kaijers yttrande, så är det icke alls fallet, att utskottet begär, att riksdagen nu skall besluta i denna fråga, utan utskottet föreslår endast, att det skall verkställas »utredning rörande nybyggnad i Stockholm eller dess omgivning av lämpliga lokaler för statsmedicinska anstaltens samtliga avdelningar». Att begära utredning i denna del är icke detsamma som att besluta bygga. Vi ha i utskottet uppfattat saken så att det är fråga om att bygga upp en försvarsanstalt för fäderneslandet, ett försvarsverk gent emot farsoter och smittosamma sjukdomar. Att anlägga sparsamhetssynpunkter, såsom herr E. A. Nilson i Örebro gjort, kan ju vara riktigt, men det måste vara vissa gränser därför. Man måste i första rummet se till att det statsändamål ej förfelas, för vilket det föreslås att utlägga kostnader.

Jag tycker också, att det icke är fullt rättvist, att då det talas så mycket mot vad som föreslås, det icke även säges något om att det finnes auktoriteter, som ha en alldeles motsatt åsikt mot herr Kaijser och andra. En av Sveriges kanske skickligaste bakteriologer, herr professor Jundell, har en annan uppfattning i saken. Han är en av de tre, som utsågos av Svenska läkarsällskapet att yttra sig i frågan. Jag har haft ett telefonsamtal med honom i dag, och han har uttalat såsom sin åsikt, att det vore i allra högsta grad önskvärt, att alla delar av anstalten måtte förenas på ett ställe. Jag skulle kunna läsa upp en del av vad nämnda kommitté har framställt, men debatten har varit så lång, att det icke är skäl att upptaga herrarnas tid därmed.

Jag yrkar, herr talman, på grund av vad jag anfört och på grund av vad utskottet framställt, bifall till utskottets hemställan.

Herr Hellberg i Lycksele: Herr talman! Även jag ber att, ehuru tiden är långt framskriden, få säga några ord, men jag skall därvid söka fatta mig kort. Jag skall då först uttala mig något angående det principiella i anstaltens organisation och därefter säga några få ord om byggnadsfrågan.

Frågan om anstaltens organisation är en fråga av mycket gammalt datum. Den daterar sig nämligen från år 1897, således från 20 år tillbaka. Efter 10 år kom Kungl. Maj:t med ett förslag i saken till riksdagen. Styrkan i detta förslag låg, såsom också motionären betonar, däruti, att alla avdelningarna skulle inrättas på en gång och inom *en* anstalt, varest de skilda laboratorier kunde komma i åtnjutande av samarbetets alla fördelar. Det var styrkan i detta förslag, men det egendomliga var, att Kungl. Maj:ts förslag i sista ögonblicket — genom en enda persons ingripande och inom parentes detta från veterinärt håll — kullkastades. Resultatet blev icke en enhetlig anstalt, utan två skilda institutioner, den nuvarande s. k. statsmedicinska anstalten och den veterinärbakteriologiska avdelningen, som senare förlades till veterinärinstitutet.

Enligt läkarkårens så gott som enhälliga mening, som stödes av talrika uttalanden av utlandets förnämsta auktoriteter, var detta sarskiljande av de där båda avdelningarna särdeles olyckligt.

Man kan icke underlåta att uttala sin förvåning och sitt ogillande över, att när en plan för en viktig statsinstitution är uppgjord och vunnit gillande av alla sakkunniga som hörts i ärendet, denna plan sedan i en handvändning ändras i de mest betydande hänseenden utan att någon av de sakkunniga och myndigheter, som förut tillfrågats, på minsta sätt tillspörjes om lämpligheten av en sådan förändring i institutionens hela grundplan. Men så har det dock gått med den statsmedicinska anstalten. En kungl. kommitté uppgjorde en plan till en *enhetlig* sådan anstalt innefattande bl. a. en medicinskt-bakteriologisk och en veterinär-bakteriologisk avdelning.

Men ingen enda av de myndigheter, som tillfrågades angående kommitténs förslag — bland andra Karolinska institutets lärarkollegium, medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund, veterinärinsti-

Ang. nya lokaler för statsmedicinska anstalten.
(Forts.)

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

tutets lärarekollegium, dess direktion; lantbruksstyrelsen, universitetskanslern, medicinalstyrelsen m. fl. — ingen enda av dem kunde väl tänka sig, att ett tu tre en tudelning av anstalten skulle genomföras. Men så skedde emellertid, och det utan att någon enda sakkunnig blev i tillfälle att yttra ett ord i ärendet.

För egen del vill jag som min mening tillägga, att jag anser det förslag, som innebär en ytterligare söndersplittring av anstalten, vara högst olyckligt, och jag är i detta fall i gott sällskap, då jag nämligen är av samma upplåtning som så gott som hela Svenska läkarsällskapet, vars diskussioner om statsmedicinska anstalten jag hade tillfälle åhöra senast i mars månad detta år. Detta vill jag ha sagt om det principiella i anstaltens organisation.

Vad så beträffar själva byggnadsfrågan, så är det tydligt, att den måste lösas endast på ett sätt, nämligen genom sammanförande på en enda plats av alla avdelningarna, som ju äro avsedda att bilda den statsmedicinska anstalten. Vidare bör utrymmet tilltagas så, att möjlighet till utvidgning förefinnes, en utvidgning som med absolut visshet snart kommer att krävas.

Att förlägga den medicinska bakteriologiska avdelningen till vetenskapsakademiens f. d. hus utesluter möjlighet av framtida utveckling, eftersom ju detta hus måste påbyggas för att man skall kunna förlägga den nämnda avdelningen hit. Den räcker icke till i det tillstånd den nu befinner sig, och medicinalstyrelsen har själv medgivit, att detta är en provisorisk anordning. Men det är dyrbart med provisoriska anordningar. Den här avdelningen har flyttat två gånger förut, och jag tror, att man även kan ställa sig något tvekan inför den frågan, om det är så vidare lämpligt att som nu ha en inrättning i ett privat hus, där man handskas med pest-, tyfus- och kolerabaciller och sådant.

Men stallarna då? Ja, förslaget att förlägga institutionen till vetenskapsakademien borde ju vara uteslutet redan på grund av omöjligheten att få dit stallarna, och detta trots vad herr Vahlquist sagt om möjligheten av att hava stallarna förlagda på annan plats, en anordning, vilken icke torde ha någon motsvarighet på något annat ställe i världen än det av honom nämnda. Att skilja stallar och laboratorier åt torde vara ungefär detsamma, som om en bagare här i staden skulle ha sitt bageri på Norr men ugnen, vari han gräddar brödet, på Söder. Det kan gå an, som en provisorisk anordning men kan icke få gillas som en definitiv anordning.

Jag vill till sist endast hänvisa till den slutsats vartill de sakkunniga inom Svenska läkarsällskapet kommit, vilka nyligen avgivit ett utlåtande med förslag om *riktlinjer* för den statsmedicinska anstaltens organisation och utveckling. De förklara sig nämligen »ej finna annat, än att ett sammanförande av anstaltens olika avdelningar samt inrättande av stallar och andra nödiga lokaler i närheten av laboratorierna är ett alldeles nödvändigt villkor för en framtida lycklig utveckling av statsmedicinska anstalten».

En av dessa sakkunniga är den nyss av den föregående ärade talaren omnämnde erkänt framstående bakteriologen Jundell.

På grund av min nu här i största korthet angivna ståndpunkt kan jag icke annat, herr talman, än yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

Herr Kaijser: Herr talman! Vore jag övertygad om att herr Vahlquist hade rätt, så skulle jag förena mig med honom, men så vitt jag kan förstå har den kommitté, som här varit på tal, icke tillsatts av Kungl. Maj:t och icke fått några direktiv ännu. Medicinalstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes utse ett antal, exempelvis 3, sakkunniga att biträda styrelsen med uppgörande av förslag till åtgärder i syfte att göra statsmedicinska anstaltens medicinskt-bakteriologiska avdelning bättre ägnad att motsvara tidens krav, tillförsäkra landet nödigt antal skolade bakteriologer och serologer och bringa den praktiskt medicinska bakteriologien i sin helhet inom landet i en bättre ställning. Men detta gäller icke hela statsmedicinska anstalten.

Sälunda finnes, så vitt jag kan förstå, icke någon kommitté tillsatt, som skall utreda denna fråga om den statsmedicinska anstalten i dess helhet. Nu är jag av den åsikten, att de nuvarande lokalerna äro alldeles för dåliga, men jag är också övertygad därom, att om den statsmedicinska anstaltens laboratorier förflyttades till gamla vetenskapsakademien, så bleve lokalerna visserligen något bättre, men de kunde icke användas till laboratorier för all framtid, utan det blir nödvändigt att bygga nya laboratorier, och det var därför jag gjorde det yrkandet, att riksdagen visserligen bör hemställa hos Kungl. Maj:t, att det sker en nybyggnad, men vad jag däremot icke vill vara med om är, att riksdagen i förväg tar parti för huruvida det bör vara *en* byggnad eller om det bör vara flera byggnader, innanför eller utanför Stockholm. Därför vill jag först och främst, att *den* frågan, huruvida den statsmedicinska anstaltens olika avdelningar skola förläggas till *en* anstalt eller flera anstalter, avgöres av sakkunniga, innan riksdagen fattar beslut. Det är därför jag framställt det yrkandet, att det må uppdragas åt den nämnda kommittén att utreda den frågan men att riksdagen gärna må skriva och anhålla, att Kungl. Maj:t snarast möjligt må laga, att nybyggnader för anstalten komma till stånd.

Herr talman, jag yrkar bifall till mitt förra förslag.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Nu har kammaren under en stund varit i tillfälle att iakttaga, huru ofantligt stor meningsskiljaktighet som här inom kammaren råder mellan de vetenskapligt skolade männen på det område, inom vilket vi nu röra oss. Men motionen innebär ju icke egentligen, att riksdagen skall taga ställning till de olika meningsriktningar, som finnas inom de medicinskt skolade kretsarna i vårt land, utan vad motionären begär är, att riksdagen må skriva till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t må gå i författning om att framlägga ett utförligt förslag till *byggnad* för den statsmedicinska anstalten. Oaktat mo-

Ang. nya
lokaler för
statsmedi-
cinska
anstalten.
(Forts.)

tionen innefattar detta yrkande, så har debatten väsentligen rört sig om dessa olika meningsriktningar bland vatenskapsmännen på ifrågasatt område. Men det är väl icke meningen, att riksdagen, då riksdagen skriver till Kungl. Maj:t i en byggnadsfråga, skall ställa sig som domare mellan de vetenskapligt skolade fackmännen. Det tycker jag är en kringgående rörelse, varigenom man döljer syftet med motionen för att ernå ett annat resultat än som man med motionen velat komma till. Motionären har talat vackra ord om vikten av att tillvarata folkhälsan. Jag instämmer till fullo med honom däri, att detta är viktigt, men icke tillvaratager man folkhälsan genom att skriva till Kungl. Maj:t i en byggnadsfråga av denna beskaffenhet. Ty huru ligger denna byggnadsfråga? Det framgår av medicinalstyrelsens utlåtande här på sidan 10 i betänkandet. Där ser man, hurusom medicinalstyrelsen redan i april 1911 har ingått till Kungl. Maj:t med begäran att få uppgjord en plan för anskaffande av viss tjänlig plats och nödiga byggnader för den statsmedicinska anstalten, och efter samråd med överintendentensämbetet ha kostnadsförslag och ritningar uppgjorts. Det har därvid ifrågasatts, huruvida icke anstalten skulle kunna läggas på annan plats. Det säges så här:

»I underdånig skrivelse den 29 april 1915 har överintendentensämbetet såsom lämplig sådan plats föreslagit en del av det s. k. Kräftriket, ett område beläget mellan veterinärintitutet och Albano. Detta förslag vilar för närvarande i avvaktan på Eders Kungl. Maj:ts prövning.»

Byggnadsfrågan är ju sålunda redan föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Kan det då vara rimligt, att riksdagen skriver till Kungl. Maj:t i ett ärende, som redan är föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen samt 3:o bifall till det av herr Kaijser under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den under 2:o) upptagna propositionen. Herr Ingvarson begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 1:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren avslår såväl andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 11 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Ang. nya lokaler för statsmedicinska anstalten.
(Forts.)

Voteringen utvisade 110 ja mot 35 nej; och hade kammaren alltså avslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 7.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr *Lindhagen*, som yttrade: Herr talman! Den 17 sistlidna mars medgav andra kammaren att en interpellation fick framställas till utrikesministern rörande regeringens avsikt att för dess del förbereda och vid fredsslutet verka för en internationell rättsordning.

Sedan dess har i vårt östra grannland inträffat tilldragelser som i hög grad innefatta en uppfordran för oss att söka gå detta fredsslut i förväg på en viktig punkt. Det demokratiska genombrottet i Ryssland synes mig nämligen böra omedelbart begagnas för att inleda förhandlingar med den ryska statsmakten rörande avslutandet mellan Sverige och Ryssland av en traktat om avgörande genom skiljedom av alla tvistigheter utan undantag. De i vårt land ofta framkomna farhågorna för den ryska militärmakten, vilka undansopats genom revolutionen, skulle därigenom bli definitivt avförda från dagordningen. Därigenom skapades även ett första uppmuntrande föredöme rörande innehållet i den förväntade nya världsordningen.

Av dessa skäl tillåter jag mig anhålla om andra kammarens tillstånd, att få till utrikesministern framställa följande spörsmål:

Kan det förväntas att regeringen vill inleda underhandlingar med ryska regeringen om avslutande skyndsammast möjligt av en traktat mellan Sverige och Ryssland om obligatorisk skiljedom i alla tvister mellan de båda rikena?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Herr *Helger* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 397, bordlades på begäran.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:
herr *Isaksson* under den 14 april och
» *Lithander* » 4 dagar fr. o. m. den 14 april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,34 e. m.

In fidein
Per Cronvall.